Evropski parlament
2019-2024

Odbor za državljanske svoboščine, pravosodje in notranje zadeve
Odbor za pravice žensk in enakost spolov

2020/2035(INL)

20.5.2021

OSNUTEK POROČILA

s priporočili Komisiji o boju proti nasilju na podlagi spola: spletno nasilje
(2020/2035(INL))

Odbor za državljanske svoboščine, pravosodje in notranje zadeve
Odbor za pravice žensk in enakost spolov

Poročevalki: Sylwia Spurek in Elisavet Vozemberg-Vrionidi (Elissavet Vozemberg-Vrionidi)

(Pobuda – člen 47 Poslovnika)
(Postopek s skupnimi sejami odborov – člen 58 Poslovnika)

(Avtorici predloga: Sylwia Spurek in Elisavet Vozemberg-Vrionidi (Elissavet Vozemberg-Vrionidi))

PR_INL

VSEBINA

Stran

PREDLOG RESOLUCIJE EVROPSKEGA PARLAMENTA.....3

PRILOGA K PREDLOGU RESOLUCIJE: PRIPOROČILA KOMISIJI O VSEBINI ZAHTEVANEGA PREDLOGA O BOJU PROTI NASILJU NA PODLAGI SPOLA: SPLETNO NASILJE 7

OBRAZLOŽITEV 10

PREDLOG RESOLUCIJE EVROPSKEGA PARLAMENTA

s priporočili Komisiji o boju proti nasilju na podlagi spola: spletno nasilje (2020/2035(INL))

Evropski parlament,

– ob upoštevanju člena 2 in člena 3(3) Pogodbe o Evropski uniji,

– ob upoštevanju člena 83(1) in člena 225 Pogodbe o delovanju Evropske unije,

– ob upoštevanju Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, zlasti njenih členov 7, 8, 10, 11, 12, 21, 23, 24, 25, 26 in 47,

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 5. marca 2020 z naslovom Unija enakosti: strategija za enakost spolov za obdobje 2020–2025,

– ob upoštevanju sporočila Komisije z dne 24. junija 2020 z naslovom Strategija EU o pravicah žrtev (2020–2025),

– ob upoštevanju Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima,

– ob upoštevanju svoje resolucije z dne 21. januarja 2021 o strategiji EU za enakost spolov[1],

– ob upoštevanju določb pravnih instrumentov Organizacije združenih narodov na področju človekovih pravic, zlasti pravic žensk, in drugih instrumentov OZN o nasilju nad ženskami,

– ob upoštevanju resolucij Generalne skupščine Združenih narodov z dne 16. decembra 2020 z naslovoma „Intensification of efforts to prevent and eliminate all forms of violence against women and girls“(Okrepitev prizadevanj za boj proti vsem oblikam nasilja nad ženskami in dekleti ter njihovo odpravo) (A/RES/75/161) in „The right to privacy in the digital age“(Pravica do zasebnosti v digitalni dobi) (A/RES/75/176),

– ob upoštevanju resolucije Sveta OZN za človekove pravice z dne 2. julija 2018 z naslovom „Accelerating efforts to eliminate violence against women and girls: preventing and responding to violence against women and girls in digital contexts“ (Pospeševanje prizadevanj za odpravo nasilja nad ženskami in dekleti: preprečevanje nasilja nad ženskami in dekleti v digitalnem okolju ter odzivanje nanj)(A/HRC/38/L.6),

– ob upoštevanju študije službe Evropskega parlamenta za raziskave z naslovom „Combating gender-based violence: Cyber violence“ (Boj proti nasilju na podlagi spola: spletno nasilje) (ocena evropske dodane vrednosti),

[1] Sprejeta besedila, P9_TA(2021)0025.

– ob upoštevanju indeksa enakosti spolov Evropskega inštituta za enakost spolov,

– ob upoštevanju Direktive 2012/29/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ[2],

– ob upoštevanju členov 47 in 54 Poslovnika,

– ob upoštevanju skupne razprave Odbora za državljanske svoboščine, pravosodje in notranje zadeve ter Odbora za pravice žensk in enakost spolov v skladu s členom 58 Poslovnika,

– ob upoštevanju poročila Odbora za državljanske svoboščine, pravosodje in notranje zadeve ter Odbora za pravice žensk in enakost spolov (A9-0000/2021),

A. ker je prvi cilj strategije Unije za enakost spolov za obdobje 2020–2025 osredotočen na odpravo nasilja na podlagi spola, ki je opisano kot „eden od največjih izzivov naše družbe“;

B. ker so v Uniji še vedno splošno razširjeni nasilje nad ženskami in druge oblike nasilja na podlagi spola, ki jih je treba razumeti kot skrajno obliko diskriminacije; ker nasilje na podlagi spola izhaja iz neenakomerne porazdelitve moči med ženskami in moškimi, seksizma ter spolnih stereotipov, ki so pripeljali do nadvlade moških in diskriminacije žensk;

C. ker nasilje nad ženskami in nasilje na podlagi spola vključujeta različne, a ne medsebojno izključujoče oblike in izraze; ker so te različne oblike nasilja pogosto medsebojno povezane in neločljive od nasilja zunaj spleta in se lahko zgodijo pred njim, hkrati z njim ali po njem;

D. ker so kibernetsko nadlegovanje, kibernetsko zalezovanje, kibernetsko ustrahovanje, trolanje, spletni sovražni govor, žaljenje, razkrivanje zasebnih informacij in spolne zlorabe na podlagi slik najbolj razširjene vrste spletnega nasilja na podlagi spola; ker so nekatere države članice sprejele posebno zakonodajo o nekaterih izmed teh oblik;

E. ker kljub vse večji ozaveščenosti o pojavu spletnega nasilja na podlagi spola, natančna ocena njegove razširjenosti ni mogoča, saj ni na razpolago dovolj izčrpnih in najnovejših podatkov, žrtve pa spletnega nasilja na podlagi spola pogosto ne prijavijo; ker je v oceni evropske dodane vrednosti v zvezi s spletnim nasiljem na podlagi spola ugotovljeno, da je med 4 in 7 % žensk v Uniji v zadnjih 12 mesecih doživelo kibernetsko nadlegovanje, med 1 in 3 % pa kibernetsko zalezovanje;

F. ker so ženske lahko tarče spletnega nasilja posamezno ali kot članice določene skupnosti; ker lahko presečne oblike diskriminacije še zaostrijo posledice spletnega nasilja na podlagi spola;

G. ker ima spletno nasilje zlasti velik učinek na nekatere ženske, kot so političarke, ženske z javno vlogo, novinarke, blogerke in zagovornice človekovih pravic, saj jim to

[2] UL L 315, 14.11.2012, str. 57.

povzroča psihološko škodo in trpljenje ter jih odvrača od digitalnega udejstvovanja v političnem, družbenem in kulturnem življenju;

H. ker spletno nasilje na podlagi spola vpliva na duševno zdravje, popolno uveljavljanje temeljnih pravic in celo na demokracijo ter ima posledice za družbo, vključno z učinkom na gospodarstvo;

1. poudarja, da je spletno nasilje na podlagi spola povezano z nasiljem na podlagi spola zunaj spleta in da nobena politična alternativa ne bo učinkovita, če se to dejstvo ne bo upoštevalo;

2. pozdravlja strategijo Unije za enakost spolov za obdobje 2020–2025, ki jo je predlagala Komisija kot orodje za boj proti nasilju nad ženskami in nasilju na podlagi spola ter odpravo njunih osnovnih vzrokov;

3. poudarja, da se je zaradi pandemije COVID-19 povečalo tveganje nasilja in zlorab v družini, ker so žrtve prisiljene preživljati več časa s storilci in so bolj izolirane od podpornih mrež; poziva države članice, naj povečajo pomoč, ki jo zagotavljajo prek zavetišč, telefonskih linij za pomoč in služb za podporo, da bi zaščitile žrtve in olajšale prijavljanje nasilja na podlagi spola;

4. poudarja nadnacionalno naravo spletnega nasilja na podlagi spola glede na čezmejno razsežnost uporabe IKT;

5. poziva države članice, naj spodbujajo ozaveščanje, izvršujejo nacionalne zakone kazenskega prava ter izvajajo posebne politike in programe za preprečevanje spletnega nasilja na podlagi spola ter se borijo proti nekaznovanosti storilcev teh dejanj;

6. poziva Komisijo in države članice, naj vzpostavijo zanesljiv sistem za redno zbiranje statistično razčlenjenih in primerljivih podatkov o nasilju na podlagi spola, vključno s spletnim nasiljem;

7. ugotavlja, da lahko stres, težave s koncentracijo, tesnoba, napadi panike, nizko samospoštovanje, depresija, posttravmatska stresna motnja, nezaupljivost in pomanjkanje občutka nadzora, ki jih povzroča spletno nasilje, med drugim vplivajo na duševno zdravje;

8. poudarja, da ima spletno nasilje na podlagi spola psihološke, družbene in gospodarske posledice;

9. poziva države članice, naj posebno pozornost namenijo ženskam, ki pripadajo skupinam, ki so v zvezi s spletnim nasiljem na podlagi spola v ranljivem položaju, in razvijejo posebne podporne storitve in izobraževalne programe, namenjene tem posebnim skupinam;

10. obžaluje dejstvo, da spletno nasilje na podlagi spola zmanjšuje udeležbo žensk v javnih razpravah, s čimer spodkopava demokratična načela Unije; obžaluje, da se poskuša aktivistke, novinarke in političarke utišati in tako ženske odvrniti od političnega življenja in področij odločanja;

11. opozarja, da so spolni stereotipi v središču spolne diskriminacije in ena glavnih ovir za vstop žensk in deklet na področje IKT in digitalna področja; poudarja, da je treba z izobraževanjem, kampanjami za ozaveščanje in spodbujanjem zastopanosti žensk v sektorju IKT odpraviti razlike med spoloma v tem sektorju;

12. poudarja, da je treba zaščititi in podpreti žrtve spletnega nasilja na podlagi spola in jim zagotoviti povračilo;

13. opozarja, da mora Svet nujno zaključiti postopek ratifikacije Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (Istanbulske konvencije) s strani Unije na podlagi širokega pristopa brez omejitev ter se zavzeti za njeno ratifikacijo, hitro in ustrezno uvedbo ter izvrševanje v vseh državah članicah; poudarja, da je Istanbulska konvencija najcelovitejša mednarodna pogodba, ki obravnava osnovne vzroke vseh oblik nasilja na podlagi spola; poudarja, da ta poziv ne odvrača od poziva k sprejetju zakonskega akta Unije o boju proti nasilju na podlagi spola, temveč ga dopolnjuje;

14. ponovno odločno potrjuje svojo zavezanost boju proti nasilju na podlagi spola in poudarja, da je potrebna celovita direktiva, ki bo zajemala vse oblike nasilja na podlagi spola, kar bo najboljši način za njegovo odpravo;

15. poziva Svet, naj aktivira premostitveno klavzulo s sprejetjem sklepa, v katerem bo nasilje na podlagi spola opredeljeno kot področje posebno hudih oblik kriminala s čezmejnimi posledicami v skladu s tretjim pododstavkom člena 83(1) Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU);

16. zahteva, naj Komisija na podlagi prvega pododstavka člena 83(1) PDEU nemudoma predstavi predlog akta o določitvi ukrepov za boj proti spletnemu nasilju na podlagi spola v skladu s priporočili iz priloge k temu dokumentu; navaja, da ta predlog ne bi smel spodkopavati prizadevanj za opredelitev nasilja na podlagi spola kot novega področja posebno hudih oblik kriminala s čezmejnimi posledicami v skladu s tretjim pododstavkom člena 83(1) PDEU ali katerih koli pravnih aktov o nasilju na podlagi spola, ki izhajajo iz njega, kot je Parlament zahteval v svojih prejšnjih pozivih;

17. naroči svojemu predsedniku, naj posreduje to resolucijo in priložena priporočila Komisiji in Svetu.

PRILOGA K PREDLOGU RESOLUCIJE: PRIPOROČILA KOMISIJI O VSEBINI ZAHTEVANEGA PREDLOGA O BOJU PROTI NASILJU NA PODLAGI SPOLA: SPLETNO NASILJE

Priporočilo 1 o cilju predlagane direktive

Cilj direktive bi moral biti določiti minimalna pravila glede opredelitve spletnega nasilja na podlagi spola in povezanih sankcij, določiti ukrepe za spodbujanje in podpiranje dejavnosti držav članic na področju preprečevanja teh kaznivih dejanj ter ukrepe za zaščito in podporo žrtev ter zagotovitev povračila za žrtve.

Priporočilo 2 o področju uporabe in opredelitvi pojmov

– Katera kazniva dejanja?

Vključitev izraza „računalniški kriminal“ v člen 83(1) PDEU lahko zajema tudi kazniva dejanja, storjena zoper elektronska komunikacijska omrežja ali informacijske sisteme ali z njihovo uporabo, pri čemer lahko hude oblike spletnega nasilja na podlagi spola s čezmejnimi posledicami spadajo na področje „računalniškega kriminala“ v smislu člena 83(1) PDEU.

Poleg tega bi lahko bili na podlagi člena 83(1) PDEU sprejeti ukrepi za preprečevanje spletnega nasilja na podlagi spola in pomoč žrtvam, saj bi dopolnjevali glavni cilj direktive.

Področje uporabe bi moralo zajemati vse oblike nasilja na podlagi spola, ki so storjene v celoti ali delno z uporabo IKT, kot so mobilni telefoni in pametni telefoni, internet, platforme družbenih medijev ali elektronska pošta, ali s pomočjo IKT ali ki so zaradi uporabe IKT hujše in so storjene nad žensko, ker je ženska, ali nesorazmerno prizadenejo ženske.

Čeprav ni mogoče navesti izčrpne tipologije različnih oblik spletnega nasilja na podlagi spola, ker se to nenehno razvija in se pojavljajo nove oblike, je treba omeniti in opredeliti naslednje vrste:

- **kibernetsko nadlegovanje** (vključno s: kibernetskim ustrahovanjem, nepovabljenim prejemanjem izrecno spolnega gradiva in trpinčenjem);
- **kibernetsko zalezovanje**;
- **kršitve zasebnosti, povezane z IKT** (vključno z dostopanjem do zasebnih podatkov ali slik, vključno z intimnimi podatki brez soglasja, njihovo izmenjevanje in obdelovanje, spolnimi zlorabami na podlagi slik in razkrivanjem spolnih slik brez soglasja, razkrivanjem zasebnih informacij in krajo identitete);
- **oddaljeni nadzor ali spremljanje** (tudi prek vohunskih aplikacij na mobilnih napravah);
- **grožnje** (vključno z neposrednimi grožnjami in grožnjami nasilja, izsiljevanjem in spolnim izsiljevanjem);
- **seksističen sovražni govor** (vključno z: objavljanjem in izmenjevanjem nasilne vsebine, uporabo seksističnih ali s spolom povezanih komentarjev in žalitev, zlorabljanjem žensk, ker izrazijo svoje mnenje ali zavrnejo spolne ponudbe);
- **dejanja, ki lahko vodijo v samomor ali anoreksijo in duševno škodo**;
- **računalniške poškodbe** datotek, programov, naprav, napadi na spletne strani in druge digitalne komunikacijske kanale;

- **nezakonit dostop** do mobilnih telefonov, elektronske pošte, sporočil iz aplikacij za takojšnje sporočanje ali računov na družbenih medijih;
- **kršitev prepovedi komunikacije**, naložene s sodnim odlokom;
- **neposredno nasilje**.

- Katere žrtve?

Osebno področje uporabe predloga bi moralo zajemati vse žrtve spletnega nasilja na podlagi spola, pri čemer je treba posebej priznati presečne oblike diskriminacije in žrtve, ki so udeležene v javnem življenju.

Priporočilo št. 3 o preventivnih ukrepih

Države članice bi morale izvajati niz ukrepov za preprečevanje spletnega nasilja na podlagi spola:

- programe za ozaveščanje in izobraževanje, ki bi vključevali vse ustrezne akterje in deležnike in obravnavali osnovne vzroke spletnega nasilja na podlagi spola, da bi v splošnem okviru nasilja na podlagi spola zagotovili spremembe družbenega in kulturnega odnosa ter odpravili spolne stereotipe, obenem pa tudi spodbujali odgovorno vedenje na družbenih medijih in povečali pismenost glede varne uporabe interneta;
- raziskave o spletnem nasilju na podlagi spola (o vzrokih, razširjenosti in učinkih);
- uvajanje digitalnega izobraževanja, pismenosti in spretnosti, tudi v šolske učne načrte, da bi spodbujali boljše razumevanje digitalnih tehnologij in opolnomočenje uporabnikov ter digitalno vključevanje, zagotovili spoštovanje temeljnih pravic, odpravili neenakost spolov pri dostopu do tehnologij in zagotovili raznolikost spolov v tehnološkem sektorju, zlasti v razvoju novih tehnologij;
- razvoj sodelovanja med državami članicami za namene izmenjave informacij, strokovnega znanja in dobrih praks, zlasti v okviru Evropske mreže za preprečevanje kriminala (EUCPN);
- podporo organizacijam civilne družbe, ki so dejavne na področju preprečevanja nasilja na podlagi spola;
- spodbujanje osredotočenega usposabljanja osebja in drugih strokovnjakov, tudi v socialnih službah in agencijah kazenskega pregona;
- multidisciplinarno in večdeležniško sodelovanje, tudi s tehnološkimi podjetji, ponudniki storitev gostovanja in pristojnimi organi, o dobrih praksah za odpravo nasilja na podlagi spola v skladu s temeljnimi pravicami.

Priporočilo 4 o zaščiti in podpori žrtev ter nadomestilih zanje

Komisija in države članice bi morale sprejeti naslednje ukrepe, ki bi morali biti osredotočeni na žrtve in upoštevati presečni pristop:

- spodbujanje posebnega usposabljanja za osebje in strokovnjake, ki se ukvarjajo z žrtvami spletnega nasilja na podlagi spola, vključno z organi kazenskega pregona, zaposlenimi v socialnih službah, službah otroškega varstva in v zdravstvenem varstvu ter člani sodstva; vseevropski programi usposabljanja bi se lahko izvajali v okviru programov za pravosodje, državljane, enakost, pravice in vrednote; posebej bi se bilo

treba osredotočiti na sekundarno viktimizacijo in načine njenega preprečevanja, dvojno razsežnost nasilja na podlagi spola (na spletu in zunaj njega) ter presečno diskriminacijo;
- spodbujanje dostopa do informacij in razvoja posebnih storitev za žrtve spletnega nasilja (telefonske linije za pomoč, zavetišča);
- olajšanje prijavljanja s strani žrtev, omogočanje žrtvam, da pridobijo odredbe o zaščiti, in razvoj mehanizmov pravnega varstva z ustreznimi ukrepi za nadomestila;
- razvoj mehanizmov sodelovanja med ustreznimi akterji, kot so sodstvo, javni točilci, službe kazenskega pregona, lokalne in regionalne oblasti ter organizacije civilne družbe.

Priporočilo 5 o pregonu in kriminalizaciji spletnega nasilja na podlagi spola

Na podlagi opredelitve iz priporočila 1 bi bilo treba pri kriminalizaciji spletnega nasilja na podlagi spola upoštevati naslednja merila:

- oblike spletnega nasilja na podlagi spola, ki naj bi jih države članice kriminalizirale (da bi bile zajete tudi zgodnje faze kibernetskega kriminala, torej spodbujanje, pomoč, podpora in poskus);
- najnižje in najvišje kazni (zaporne in denarne kazni);
- čezmejno preiskovanje in pregon;
- oteževalne okoliščine, odvisno od profila žensk in deklet, ki so žrtve (izkoriščanje posebnih značilnosti ali ranljivosti žensk in deklet na spletu);
- presečen pristop, ki je osredotočen na žrtve.

Priporočilo 6 o zbiranju podatkov in poročanju

Komisija in države članice bi morale zbirati in objavljati razčlenjene in primerljive podatke o spletnem nasilju na podlagi spola, zlasti o različnih oblikah spletnega nasilja na podlagi spola, ki ne bi temeljili samo na poročilih organov kazenskega pregona, temveč tudi na izkušnjah žensk.

Komisija bi morala Evropskemu parlamentu in Svetu redno poročati o ocenah stopnje izvajanja ukrepov iz predlagane direktive s strani držav članic.

OBRAZLOŽITEV

Ozadje in utemeljitev predloga

Nasilje na podlagi spola na spletu in zunaj njega izhaja iz strukturnih neenakosti v naši družbi. O njem se še vedno molči in še vedno je ena najhujših kršitev človekovih pravic. Nasilje na podlagi spola ostaja razširjeno ter ima hude posledice za žrtve, njihove družine in skupnosti. Razmere se dodatno zaostrujejo zaradi spolnih pristranskosti, stereotipov in stalnih izrazov zgodovinsko neenakega razmerja moči. V Konvenciji Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (Istanbulska konvencija) je priznana ta strukturna narava nasilja na podlagi spola. Ne gre torej za en sam dejavnik, temveč vrsto kulturnih, pravnih, ekonomskih in političnih dejavnikov, ki prispevajo k širjenju nasilja na podlagi spola v naši družbi.

V današnji digitalni dobi internet in IKT hitro ustvarjata nova socialne digitalne prostore in preoblikujeta načine srečevanja, komunikacije in interakcije med posamezniki. Spletne in z IKT podprte oblike nasilja na podlagi spola so postale vse pogostejše, zlasti z vsakodnevno in vsesplošno uporabo platform družbenih medijev ter drugih tehničnih aplikacij. Spletno nasilje nad ženskami je oblika nasilja na podlagi spola. Spletno nasilje vključuje kibernetsko nadlegovanje, kibernetsko zalezovanje, zlorabo slik brez soglasja, seksističen sovražni govor in druge oblike.

Vendar spletno nasilje na podlagi spola ni nova oblika nasilja, temveč izhaja iz nasilja na podlagi spola zunaj spleta. Močno vpliva na posameznikove temeljne pravice in svoboščine, njegovo dostojanstvo in življenje na vseh ravneh, vključno s telesnim, čustvenim in duševnim zdravjem, dobrim počutjem ter socialnim, ekonomskim in poklicnim razvojem. Žrtve doživljajo visoke ravni tesnobe, stresa, depresije, travme, napadov panike, nizkega samospoštovanja in občutka nemoči pri odzivu na zlorabo. Nekatere skupine žensk, vključno z aktivistkami in zagovornicami človekovih pravic, ženskami v politiki, novinarkami, pripadnicami etničnih manjšin, lezbijkami, biseksualkami, transseksualkami ter invalidkami, so še posebej tarča nasilja, ki ga omogoča informacijska in komunikacijska tehnologija. Presečni pristop je ključen za razumevanje posebnih oblik diskriminacije, s katero se soočajo žrtve spletnega nasilja na podlagi spola. Dejstva tudi kažejo, da spletno nasilje na podlagi spola pogosto cenzurira glasove in udeležbo žensk kot dejavnih digitalnih državljanov, ta zaskrbljujoč učinek pa se pogosto preliva v življenje zunaj spleta.

Parlament je v številnih resolucijah priznal, kako pomembno je ustaviti nasilje na podlagi spola in nasilje nad ženskami, ter pozval k pravnim in političnim ukrepom za boj proti temu pojavu. Naslednje pobude Parlamenta odražajo te pomisleke:

- Parlament je v svoji resoluciji z dne 12. septembra 2017 o predlogu sklepa Sveta o sklenitvi, s strani Evropske unije, Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima poudaril, da bi bilo treba sprejeti ukrepe za obravnavanje pojava spletnega nasilja na podlagi spola, vključno z ustrahovanjem in nadlegovanjem, zlasti med mladimi ženskami in dekleti ter osebami LGBTI;

- v svoji resoluciji z dne 3. oktobra 2017 o boju proti kibernetski kriminaliteti je Parlament poudaril, da je treba uskladiti skupne opredelitve kibernetskega kriminala, vključno s spolnim izkoriščanjem otrok na spletu, kibernetskim nadlegovanjem in

kibernetskimi napadi;

- v svoj resoluciji z dne 26. oktobra 2017 o boju proti spolnemu nadlegovanju in zlorabam v EU je Parlament opozoril, da so potrebni ključni ukrepi zoper nove oblike nasilja, na primer v kibernetskem prostoru, in poudaril, da kibernetsko nadlegovanje žensk, zlasti v družbenih medijih, spodbuja druge oblike nasilja nad ženskami in dekleti;
- v svoji resoluciji z dne 17. aprila 2018 o krepitvi vloge in položaja žensk in deklet prek digitalnega sektorja je Parlament opozoril, da so digitalni načini sporazumevanja prispevali k povečanju razširjenosti sovražnega govora in groženja zoper ženske in da različne oblike spletnega nasilja nad ženskami še vedno niso pravno priznane. Parlament je zato pozval k večjemu usklajevanju med EU in državami članicami za boj proti čezmejnim kaznivim dejanjem, ki jih omogoča tehnologija, kot so trgovina z ljudmi, spletno nadlegovanje in zalezovanje, ter pozval države članice, naj nove oblike spletnega nasilja vključijo v svoje kazenske zakonike;
- odbor FEMM je 26. aprila 2018 sprejel osnutek poročila, v katerem je predlagal ukrepe za boj proti trpinčenju in spolnemu nadlegovanju, tudi na spletu;
- v svoji resoluciji z dne 28. novembra 2019 o pristopu EU k Istanbulski konvenciji in drugih ukrepih za boj proti nasilju na podlagi spola;
- v svoji resoluciji z dne 21. januarja 2021 o strategiji EU za enakost spolov je Parlament pozdravil ukrepe, ki jih je predlagala Komisija za boj proti spletnemu nasilju, ki nesorazmerno bolj prizadene ženske in dekleta (vključno s spletnim nadlegovanjem, kibernetskim ustrahovanjem in seksističnim sovražnim govorom), zlasti aktivistke, političarke in druge javne osebnosti, ki nastopajo v javnih razpravah. Poleg tega je pozval države članice in EU, naj sprejmejo nadaljnje ukrepe, vključno z zavezujočimi zakonodajnimi ukrepi, za boj proti tem oblikam nasilja v okviru direktive o preprečevanju vseh oblik nasilja nad ženskami in boju proti njim, ter izrazil stališče, da je treba države članice podpreti pri razvoju orodij za usposabljanje za službe, ki sodelujejo v vseh fazah, od preprečevanja in zaščite do pregona, kot sta policija in pravosodni sistem, skupaj z informacijskim in komunikacijskim sektorjem, ob hkratnem varstvu temeljnih pravic na spletu,
- v svoji resoluciji z dne 21. januarja 2021 o zapolnitvi digitalnega razkoraka med spoloma: udeležba žensk v digitalnem gospodarstvu;
- v svoji resoluciji z dne 11. februarja 2021 o prihodnjih izzivih na področju pravic žensk v Evropi: več kot 25 let po Pekinški deklaraciji in izhodiščih za ukrepanje je Parlament pozval države članice in Komisijo, naj sprejmejo posebne ukrepe za izkoreninjenje kibernetskega nasilja, vključno s spletnim nadlegovanjem, ustrahovanjem na spletu in do žensk sovražnim govorom.

Pravna podlaga

Pravna podlaga te zakonodajne pobude je člen 83(1) Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU). Izraz „računalniški kriminal“ iz člena 83(1) PDEU lahko zajema kriminal, storjen zoper elektronska komunikacijska omrežja ali informacijske sisteme ali z njihovo uporabo. Od sklenitve Lizbonske pogodbe se je zadevna terminologija spreminjala, pri čemer se izraza „kibernetski kriminal“ in „računalniški kriminal“ zdaj uporabljata izmenljivo. Hude oblike

spletnega nasilja na podlagi spola s čezmejnimi posledicami lahko spadajo na področje „računalniškega kriminala“ v smislu iz člena 83(1) PDEU.
Za dele predloga, katerih namen je spodbujati in podpreti ukrepe držav članic na področju preprečevanja kriminala ter ukrepe za zaščito in podporo žrtev ter zagotovitev povračila za žrtve, se lahko uporablja tudi člen 84 PDEU. Vendar dodatek posebne pravne podlage ne bo potreben, če se bodo predvideni preventivni ukrepi obravnavali kot dopolnilni h kriminalizaciji spletnega nasilja.

Obrazložitev predlaganih priporočil

Priporočila iz priloge k resoluciji vključujejo naslednje elemente: cilj direktive; področje uporabe in opredelitev pojmov; preventivne ukrepe; zaščito in podporo žrtev ter zagotovitev povračila; pregon in kriminalizacijo spletnega nasilja na podlagi spola ter zbiranje podatkov in poročanje.
Cilj direktive je določiti minimalna pravila glede opredelitve spletnega nasilja na podlagi spola in povezanih sankcij, določiti ukrepe za spodbujanje in podpiranje dejavnosti držav članic na področju preprečevanja teh kaznivih dejanj ter ukrepe za zaščito in podporo žrtev ter zagotovitev povračila za žrtve. Soporočevalki te pobude menita, da EU nima pravnega okvira za boj proti nasilju na podlagi spola oziroma v tem primeru natančneje spletenega nasilja na podlagi spola ter zaščito in podporo žrtev.
Kot je navedeno v resoluciji, obstajajo številne opredelitve spletnega nasilja na podlagi spola, ni pa mednarodno dogovorjene pravne opredelitve. Zato priporočilo o področju uporabe in opredelitvi pojmov nalaga Komisiji, naj predlaga posebno opredelitev, ki bo lahko zajela vse oblike nasilja na podlagi spola, ki so storjene v celoti ali delno z uporabo IKT ali s pomočjo IKT ali so zaradi uporabe IKT hujše in so storjene nad žensko, ker je ženska, ali nesorazmerno prizadenejo ženske. Ta predlog temelji na podlagi opredelitve, uporabljene v poročilu posebne poročevalke OZN za nasilje nad ženskami iz leta 2018 o spletnem nasilju.
Predlagani preventivni ukrepi so povezani z osnovnimi vzroki nasilja na podlagi spola, vključno s spletnim nasiljem. Zato so posebej osredotočeni na izobraževanje, ozaveščanje, odpravo spolnih stereotipov in spodbujanje raziskav. Ukrepi tudi zahtevajo multidisciplinarno in večdeležniško sodelovanje, tudi s ponudniki storitev gostovanja, in sodelovanje s tehnološkimi podjetji o dobrih praksah za boj proti spletnemu nasilju na podlagi spola v skladu s temeljnimi pravicami.
Da bi zaščitili in podprli žrtve spletnega nasilja na podlagi spola, je v predlogu najprej navedeno, katere kategorije žrtev bi bilo treba obravnavati. Te kategorije naj bi bile čimbolj celovite, pri čemer bi bilo treba upoštevati presečnost in posebne potrebe žrtev. Predlog poleg tega vključuje več ukrepov, ki bi jih bilo treba izvesti za zaščito in podporo žrtev. Posebej je poudarjena potreba po izboljšanju in olajšanju prijavljanja ter preprečevanju sekundarne viktimizacije. Usposabljanje pravnega osebja in strokovnjakov, ki bodo v stiku z žrtvami, je ključno za dosego tega cilja.
Skupaj s temi ukrepi je treba izvajati ali okrepiti posebne podporne storitve, tako da bodo zajemale tudi žrtve spletnega nasilja na podlagi spola (telefonske linije za pomoč, zavetišča).
Drugi element zakonodajne pobude je povezan s kazenskim pravom in pregonom spletnega nasilja na podlagi spola. EU mora biti zmožna določiti minimalna pravila za zagotovitev pregona spletnega nasilja na podlagi spola. V priporočilu, vključenem v prilogo, niso navedena vsa možna kazniva dejanja in prekrški, ker lahko hiter razvoj digitalnih tehnologij ustvari nove oblike spletnega nasilja. Komisiji je zagotovljen sklop meril za opredelitev teh kaznivih dejanj.
Soporočevalki vseeno menita, da bi bilo treba naslednja dejanja vključiti na seznam kaznivih dejanj v okviru spletnega nasilja na podlagi spola:

- **kibernetsko nadlegovanje** (vključno s: kibernetskim ustrahovanjem, nepovabljenim prejemanjem izrecno spolnega gradiva in trpinčenjem);
- **kibernetsko zalezovanje;**
- **kršitve zasebnosti, povezane z IKT** (tudi dostopanje do zasebnih podatkov ali slik, vključno z intimnimi podatki brez soglasja, njihovo izmenjevanje in obdelovanje, spolne zlorabe na podlagi slik in razkrivanje spolnih slik brez soglasja, razkrivanje zasebnih informacij in kraja identitete);
- **oddaljeni nadzor ali spremljanje** (tudi prek vohunskih aplikacij na mobilnih napravah);
- **grožnje** (vključno z neposrednimi grožnjami in grožnjami nasilja, izsiljevanjem in spolnim izsiljevanjem);
- **seksističen sovražni govor** (vključno z: objavljanjem in izmenjevanjem nasilne vsebine, uporabo seksističnih in/ali s spolom povezanih komentarjev in žalitev, zlorabljanjem žensk, ker izrazijo svoje mnenje ali zavrnejo spolne ponudbe);
- dejanja, ki lahko vodijo v **samomor** ali anoreksijo in duševno škodo;
- **računalniške poškodbe** datotek, programov, naprav, napadi na spletne strani in druge digitalne komunikacijske kanale;
- **nezakonit dostop** do mobilnih telefonov, elektronske pošte, sporočil iz aplikacij za takojšnje sporočanje ali računov na družbenih medijih;
- kršitev prepovedi komunikacije, naložene s sodnim odlokom;
- **neposredno nasilje**.

V pobudi je tudi poudarjena potreba po jasni strategiji za zbiranje razčlenjenih in primerljivih podatkov ter poročanje zadevnih organov. Če EU želi vzpostaviti ustrezen okvir za boj proti nasilju na podlagi spola, vključno s spletnim nasiljem, ali nasilju nad ženskami na splošno, mora biti zmožna zbirati in objavljati podatke o različnih oblikah spletnega nasilja na podlagi spola. Komisija bi morala skupaj s podatki, ki jih predložijo države članice, Evropskemu parlamentu in Svetu redno zagotavljati poročila o izvajanju direktive, vključno z morebitnimi ukrepi/spremembami za izboljšanje.

Sklep

Nasilje na podlagi spola, vključno s spletnim nasiljem, se še vedno vse bolj širi zaradi različnih družbenih izzivov, kot se je nedavno izkazalo med krizo zaradi covida-19, pri tem pa manjka politična volja, da bi njegovo odpravljanje postalo prednostna naloga. Doseganje enakosti spolov pomeni odpravo vseh oblik nasilja na podlagi spola in ovir, ki ženskam preprečujejo popolno uveljavljanje njihovih pravic. V državah članicah obstaja vrsta različnih pristopov za obravnavo spletnega nasilja na podlagi spola. Poleg pomanjkanja usklajene opredelitve in skupnega pristopa nekatere druge težave in izzivi vključujejo: to, da se nasilje ne prijavi vedno, omejeno ozaveščenost javnosti in organov kazenskega pregona, nezadostno podporo za žrtve ter omejene raziskave in znanje o tem pojavu. Da bi odpravljanju nasilja na podlagi spola, tako na spletu kot tudi zunaj njega, dali nov zagon, moramo zato biti pripravljeni proučiti osnovne vzroke nasilja na podlagi spola, sisteme, ki ga omogočajo, in

dejavnike, ki ga zaostrujejo. Osnovni vzroki vseh vrst nasilja na podlagi spola so enaki, zato potrebujemo zakone in politike, ki jih bodo obravnavali celostno. Istanbulska konvencija je trenutno najcelovitejša mednarodna pogodba, ki tvori pravni okvir za zaščito žensk in deklet pred vsemi oblikami nasilja ter za preprečevanje, pregon in odpravo nasilja nad njimi. Čeprav Svet še vedno blokira ratifikacijo Istanbulske konvencije, EU ne bi smela čakati, saj vsak dan čakanja prinese novo žrtev nasilja na podlagi spola. Predlagana zakonodajna pobuda naj bi se zoperstavila temu pojavu. V njej je uporabljen celostni pristop, da bi kriminalizirali nekatera dejanja, pa tudi podprli in zaščitili žrtve teh dejanj.